

Hea keskkonnaharidusliku õppeprogrammi kirjelduse kriteeriumid

2018. aastal võeti vastu Eesti keskkonnahariduse ja -teadlikkuse tegevuskava, mille ühe tegevusena alustati keskkonnahariduse kvaliteedisüsteemi loomisega. Eesmärk on saavutada ühtlane tase erineva taustaga keskkonnahariduskeskustes ning toetada keskkonnahariduse võrgustiku arengut ehk teisisõnu – saavutada heal tasemel ja usaldusväärse keskkonnahariduse kättesaadavus kõikjal Eestis. Muutunud tingimustes rahastab riik vaid kvaliteedimärgisega õppeprogrammides osalemist.

Kvaliteedisüsteem käsitleb

- keskkonnahariduslike õppeprogrammide kirjeldusi,
- juhendajate kvalifikatsiooni ja enesetäiendamist ning
- keskkonnahariduskeskusi kui keskkonnasäästlikult toimivaid üksusi.

Kvaliteedisüsteemi loomist juhib Eesti Keskkonnahariduse Ühing koostöös Kliimaministeeriumi ning Haridus- ja Teadusministeeriumiga, kaasates huvitatud osapooli – keskkonnahariduse spetsialiste, õpetajaid jt. Tegevusi toetab Keskkonnainvesteeringute Keskus.

Allpool on loetelu keskkonnahariduslike õppeprogrammide* kirjelduste kvaliteedikriteeriumitest, mis pakuti välja Eesti keskkonnahariduse ekspertide koostöös. Käesolev juhend on mõeldud programmide koostajatele ja korraldajatele eneseanalüüsiks ja -arenduseks ning rahastajatele programmide kirjelduste kvaliteedi hindamiseks.

Juhend keskendub õppeprogrammi kvaliteedi seisukohast olulistele võtmeelementidele, nagu eesmärgid, sisu ja meetodika, õppekeskkond, juhendaja pädevus ja koostöö kooliga kui programmi tellijaga. Seega on põhiküsimus selles, kas programmi kirjelduses on piisavalt vajalikku infot programmi kvaliteedi kohta ning kas kavandatu on sobiv tulemuslikuks ja õppijatele huvi pakkuvaks keskkonnahariduslikuks tegevuseks.

*Keskkonnahariduslik õppeprogramm on õppe vorm, millel on kindel ajavahemik, kus õpitegevus on organiseeritud. Kasutatakse aktiivõppe meetodid, sh õuesõpet, kus osaleja ise uurib, katsetab ja avastab. Käsitletav temaatika tugineb loodusteaduslikele alustele, on seostatud riikliku õppekava ning jätkusuutliku arengu põhimõtetega.

Keskkonnahariduse portaal <https://keskkonnaharidus.ee/et> on Eestis peamine infokanal, kust õpetajad saavad teavet pakutavatest keskkonnahariduslikest õppeprogrammidest. Portaali kaudu saab õpetaja tellida programme, anda tagasisidet jm. Portaalis avaldatud info põhjal hinnatakse õppeprogrammi kirjelduse kvaliteeti. On oluline, et kvaliteedi hindamise aluseks olev teave oleks täpselt seesama, mida näeb õpetaja.

Keskkonnaharidusliku õppeprogrammi kirjelduse kvaliteedi kriteeriumite loetelu

1. Õppeprogrammi nimetus/pealkiri, lühitutvustus ja üldandmed

Õppeprogrammi nimetus/pealkiri, lühitutvustus ja üldandmed annavad kõikidele huvitatud osapooltele – nii õpetajale (kes asub otsustama, kas õppeprogramm on sobiv tema õpilastele) kui ka programmis osalevatele õpilastele ja nende vanematele – vajalikku üldinfot.

Kriteeriumid:

- 1.1. Programmi nimetus/pealkiri annab selge ülevaate programmi teemast;
- 1.2. Õppeprogrammi lühikirjeldus on antud selges sõnastuses;

- 1.3. Programmi sihtrühm on kirjeldatud: kooliaste, osalejate vanus, õppekeel, soovitatav grupi suurus jms. Programmi sihtrühmaks saab olla ainult üks kooliaste;
- 1.4. On märgitud programmi ajaline kestus ja sobiv toimumise aeg/ajastus;
- 1.5. On märgitud õppeprogrammi läbiviimise koht (keskuses, koolis, matkarajal vms), matkaraja pikkus km;
- 1.6. On märgitud õppekeskkonna eripärad (kitsad trepid, laudtee, hakkpuidurada, künklik maastik, soine ala vms);
- 1.7. On loetletud vajalik varustus (peakate, joogivesi oma pudeliga, kummikud, kirjutusvahendid, võileivad vms), mida õpilased õppekäigul vajavad.

2. Õppeprogrammi eesmärgid

Õppijakesksete ja selgelt sõnastatud eesmärkide põhjal peab olema võimalik otsustada, kas programmi tegevused vastavad püstitatud eesmärkidele ja võimaldab hinnata tulemuste saavutamist.

Kriteeriumid:

- 2.1. On loetletud programmi lõpuks saavutatavad õpitulemused: teadmised, oskused ja hoiakud.
- 2.2 On välja toodud seosed riikliku õppekavaga:
 - 1) milliseid **riikliku õppekava õpitulemuste** saavutamist toetab antud õppeprogramm, kasvõi osaliselt? Vali ja kirjuta kuni 4 toetatavat õpitulemust riiklikust õppekavast välja koos sealse numeratsiooniga. Nt *Loodusõpetus, I kooliaste: 22) tarbib vastutustundlikult, väldib enda ja teiste tervise kahjustamist;*
 - 2) on valitud ja märgitud kuni 3 üldpädevust, mille arendamist programmi tegevused kõige enam toetavad;
 - 3) on märgitud **läbivad teemad**, mille sisu on seostatud programmi temaatikaga. Lisa ühe lausega, kuidas programm valitud läbivat teemat/teemasid toetab;
 - 4) on märgitud **õppeainete lõiming**, kui see kajastub programmi tegevustes.
- 2.3. On selgelt kirja pandud programmis käsitletava teema seosed jätkusuutliku arengu põhimõtetega - kuidas käsitletakse seostatult loodus-, kultuuri-, sotsiaalset ja/või majanduslikku keskkonda.

3. Õppeprogrammi sisu ja metoodika

Programmi sisu ja meetodite kirjeldus moodustab programmidokumendi põhiosa ning selle põhjalik kavandamine tagab kogu programmi ladusa läbiviimise ja eesmärkides kirjeldatud õpitulemuste saavutamise.

Kriteeriumid:

- 3.1. Programmis esitatud peamised sisuteemad moodustavad terviku ja tagavad eesmärkide saavutamise;
- 3.2. Valitud metoodika on otstarbekas ja sihtrühma arvestav; tegevused on mõtestatud ja eesmärgipärased;
- 3.3. Kasutatakse aktiivõppemeetodeid, mis on kaasavad ja toetavad tõhusat õppimist;
- 3.4. Kasutatavad materjalid ja vahendid sobivad metoodikaga, on asja- ja eakohased ning neid on õpilaste arvu arvestades vajalikul hulgal;
- 3.5. Ajakasutus on otstarbekas, võimaldab sihtrühmal tõhusalt õppida (õpitu kohta küsimusi küsida, ise vastuseid pakkuda - arutleda ja mõtestada);
- 3.6. Programmi sisu ja tegevused sisaldavad võimalusel looduskontakti, mis kujundavad positiivset suhtumist loodusesse;
- 3.7. Sisu on teaduspõhine;
- 3.8. Programm lõpeb kokkuvõttega veendumaks, et eesmärkides kirjeldatud õpitulemused on saavutatud.

4. Õppekeskkond (programmi läbiviimise koht)

Programmi läbiviimise koht peab toetama programmi eesmärkide saavutamist. Väljasõit on põhjendatud, kui programmi eesmärkide saavutamiseks vajatakse tavapärasest koolikeskkonnast ja selle lähiümbrusest erinevat õppekeskkonda.

Kriteeriumid:

- 4.1. Õppekeskkond ja selle eripära toetavad eesmärkides kirjeldatud tulemuste saavutamist ja on selleks vajalik;
- 4.2. Õppekeskkond on turvaline. Ohutuse tagamiseks on programmi kirjelduses nimetatud vajalikud meetmed. On kirjas, millal lepitakse grupiga kokku ühised käitumisreeglid;
- 4.3. Programmi kirjelduses on teave erivajadustega õpilaste võimaluste või võimaluste puudumise kohta õppeprogrammis osalemiseks. Täpsustatakse, kui on vajalikud erikokkulepped.

5. Juhendaja kvalifikatsioon ja õpetaja roll

Juhendajal on õppeprogrammi õnnestumises võtmeroll ja selleks vajalikke eeldusi on sageli keeruline kirjeldada. Programmi valiku üle otsustav õpetaja peaks eelnevalt teadma, kes asub programmi kirjelduses antud lubadusi ellu viima. Juhendaja kvalifikatsioon on üks vajalikke eeldusi teaduspõhise programmi läbiviimiseks.

Õppeprogrammi tulemuslikkus sõltub koostööst õpetajaga. Õpetaja peab olema teadlik enda rollist nii enne programmi, programmi ajal ja peale õppeprogrammi.

Kriteeriumid:

- 5.1. On märgitud programmi läbiviija(te) nimed, hariduslik taust, kompetentsus ja kogemused selle programmi kontekstis. Kui juhendajaid on rohkem, saab vajadusel linkida oma kodulehele vastava info juurde;
- 5.2. On kirjas programmi pakkuja ootused saatvale õpetajale tema rolli ja panuse osas enne õppeprogrammile tulemist, selle ajal ja peale õppeprogrammi toimumist.

6. Kooskõlastamine ja tagasiside

Ootuste ja vajaduste täpsustamine enne programmi toetab programmi sujuvat toimumist.

Õpetaja poolt programmile antud tagasiside aitab kaasa lasteaia/kooli ja keskuse koostööle ja programmide täiustamisele.

- 6.1. On kirjas, millal ja kuidas toimub infovahetus enne programmile tulekut kooli/lasteaia ja keskuse vahel. Vajadusel toimub programmi eesmärkide ja tegevuskava täpsustamine, lepitakse kokku, kas on vaja õpilasi eelhäälestada jms;
- 6.2. On kirjas, millal ja kuidas küsitakse programmil osalenud õpetajalt tagasisidet kogu õppeprogrammi kvaliteedi kohta.